

Az énekkari munka fellendítésében a legnagyobb érdeme Kéryné Mészáros Máriaé volt, aki 1985 szeptemberétől két évtizeden át kitartó szorgalommal sikert-sikerre halmozott a dalosokkal. 1989-ben „Fesztivál kórus” fokozatot, 1995-ben a Budapesti V. Nemzetközi Kórusversenyen „ezüst diplomát” nyertek, amelyet a IX. Nemzetközi Kórusfesztiválon eredményesen védtek meg. Az énekkar repertoárjának válogatásából 2005-ben CD-lemez készült. A Magyar Rádióban nyolc alkalommal mutatkozhatott be. Sziszterés résztvevői az utóbbi időben évente két helyszínen megrendezett Országos Pedagógus Kórustalálkozóknak. Rendezőként – 2000-ben – millenniumi találkozót tartottak Hajdúböszörmény énekesei, melyért sok szép és elismerő köszönőlevelet kaptak az ország minden tájáról. Sikereségük ékes bizonyítéka, hogy Európa igen sok országa tisztelte meg őket meghívással, amelyeket mindig örömmel fogadtak. Első külföldi útjuk Csehszlovákiába vezetett 1985-ben, majd Németországban, Dániában, Romániában, Finnországban, Szlovákiában, Olaszországban, Görögországban, Lengyelországban, Franciaországban vendégszerepeltek. A felsorolt országok társkórusainak többségét ők maguk is vendégül látták. Széles repertoárjukban megtalálhatók a bel- és külföldi klasszikus művek, Bartók, Kodály, Ligeti György, Bárdos Lajos kórusművei, a kortárs zeneszerzők, Szokolay Sándor, Karai József, Keuler Jenő és a magyar népdalkincs legszebb darabjai.

Szabolcsi Miklós, a nagy tervekkel bemutatkozott karnagy 2005 szeptemberében vette át az énekkar vezetését, de 2007 májusában, súlyos betegségben elhunyt. Helyére Ágoston-Vincze Ágnes, a Bartók Béla Zeneiskola fiatal, agilis tanára lépett: őt azonban anyai teendői hamar elszólitották. 2008 szeptemberétől Gáll Pétert kérték fel karnagynak.

Botos Antal csaknem egy, Gajdán László majdnem másfél évtizedig látott el elnöki feladatokat az énekkarban. 2008 májusától Balla Zoltánt választotta elnöknek az együttes, aki a vegyes kari átalakulástól titkári szerepkört töltött be.

A kórus szerencséje, hogy Hajdú-Bihar Megye és Bőszörmény önkormányzata, a Silye Gábor Művelődési Központ és Közösségi Ház, valamint helyi adakozók és vállalkozók anyagi és pénzügyi segítségét élvezheti. A Közösségi Házban 2008. december 5-én rendezendő 30 éves jubileumi hangversenyen – az ünnepelő kórusral együtt – a debreceni Sol Oriens, a nyírbátori Tinódi Kulturális Egyesület Vegyes Kórusa, a hajdúnánási Maklár Lajos Városi Énekkar, a Törköly Népzenei Együttes és a Bocskai Néptánc Együttes mellett Massányi Viktor (az Állami Operaház magánénekese), továbbá Frech Zoltán (a Honvéd Férfikar és a Four Fathers Együttes tagja) is szerepel.

Sok sikert kívánunk a jubiláló együttesnek: az előttük álló újabb évtizedekben is éltesse a zene örömteli áldása és szeretete a kórus minden dalosát!

Dr. Varga Gábor

Húsz éve jelent meg Beke György *Csángó passiója*

*elmennek a harangok
minden nagypénteken
rómába mennek
odamenegetnek
s ott felejtí a nyelvünket
(Kányádi Sándor)*

Erdély kiváló költője *Csángó passió* című versét a csángóügy következetes és kitartó szószólójának, Beke Györgynek ajánlotta, annak az írónak, aki riportjaiban évtizedeken át az anyanyelvük és nemzeti identitásuk megőrzéséért küzdő csángók sorskérdéseit intő jelként tárta a nemzet elé.

A húsz évvel ezelőtt megjelent kötet* sajnos, ma sem veszített időszerűségéből. A huszonkét írást felölelő könyv időben több mint harminc évet ölel át, hisz az első 1957-ben jelent meg, az utolsó. Udvardy Frigyesnek címzett levél keltezése: 1987. Honnan ez a következetes, az életműben folyton vissza-visszatérő érdeklődés? Azt a Beke Mihály Andrással folytatott beszélgetésben – *Illúziók kora*,

* *Beke György: Csángó passió. Barangolások moldvai csángómagyarok között. Sajtó alá rendezte Ara-Kovács Attila. Európa Könyvkiadó Bp. 1988*

Erdély Pár- és perbeszéd apámmal, Beke Györggyel Erdély ismeretlen tegnapijáról (Széphalom Könyvműhely Bp. 1993) – ő maga indokolja meg: „Egy kallódó magyar népesoport sorsa nemzeti ügy. A romániai nemzetiségi politika lényege mutatkozik meg a csángók történetében. (...) Mit tudtam én tenni? Erdélyi, majd magyarországi folyóiratokban napirenden tartottam az ügyüket. Ez viszont legfőképpen a nemzeti közvélemény egy vékony rétegére hatott. Annyit azonban mindenképpen elértem, hogy a csángó írásaim miatt kezdődött el az üldöztetésem.” A hatvanéves Beke Györgyöt köszöntő levelében Sütő András lényeglátóan fogalmazza meg: „...elgondolom: milyen nehéz a sorsa annak, aki ügyet vállalt magára, mert nem tehetett másként; hiszen az az Ügy is őt választotta ki nehéz helyzetében. (...) Valakinek mindig állni kell a tornác küszöbére.” Tizenöt esztendővel később, a hetvenötödik életévét betöltő, Magyarországra költözött írónak küldött köszöntőjében mindehhez hozzászói: „...választott szabadságod pedig életre szóló rabságod is egyben: az erdélyi magyarság megmaradásának szolgálata; tegnapi és mai létének számbavétele; közösségi létjogainak világgá kiáltása; évezredes történelmének, kultúrájának írásos megőrzése, pusztuló – mert pusztított – szellemi kincseinek begyűjtése, a magyarságukból kiüldözött, asszimilációra szánt elesettek megsegítése, újra való beöltöztetése, ha lehet, az anyanyelv köntösébe.”

Nehéz keresztet vett a vállára, golgotás utakat járt meg, dacolva a kor ideológiai/politikai korlátaival, a „cenzorok és pártos hitnyomozók, karrieréhes szerkesztők, magyarfáló minisztériumi fejedelmek” akadékoskodásaival, áskálódásaival. „...a hatvanas évek végére Beke György kifőrt, megtalálta tartalmi, szemantikai és formai tekintetben azt az anyagot, terepet, hangot és szerkesztésmódot, amely életművét egyedivé, összetéveszthetlenné, fontossá és példaértékűvé teszi. A megtalált forma az irodalmi szociográfia, melynek fő építőeleme a beszélgetés, az irodalmi riport. A témavilág: Románia minden magyarok lakta tája, faluja, városa, különös figyelemmel olyan kevésbé felderített vidékekre, mint a Csángóföld, Moldva, a Tatros és a Beszterce völgye, a barcasági csángók községei.” (Somos Béla)

Az 1988-ban Budapesten megjelent kötet, természetesen, nem előzmények nélküli. A csángóság sorsával, életével foglalkozó, a különböző folyóiratokban, heti- és napilapokban megjelent írások, újságcikkek vagy kötetekben is jelentek meg: *A csángó krónika* (Beke György–Fodor Sándor–Mikó Imre: Orbán Balázs nyomdokain, 1969), *Demse Antal Klézséről, Gyimesi krónika, Kallós-motívumok* (Magunk keresése. Riportok, esszék, 1972.), *Zsók-krónika, Lakatos Demeter portáján, Csángó ácsok székegy csapatban, Gyimesi napló* (Feketeügy. Riportok, 1874.), „*Cserna vizén zúg a malom...*” (Beke György–Kenéz Ferenc–Marosi Barna: Csőposta, 1974.) – a Barcaságtól Moldován, Gyimesen át a dévai csángók közé vezet el bennünket, ismert meg e sokat szenvedett, szétszórtaságukban is együvé tartozó néptörzsek sorsával. A riportok közül néhányal a Csángó passió lapjain találkozhatunk újra.

Megjelenéséről Erdélyben már szó sem eshetett. A hatalom keze Budapestig is elért, a Gondolat Kiadó évekig halogatta, végül nem vállalta megjelentetését. Az igazgató indoklása sokat elárul a korabeli magyar internacionalizmusról: „Itt járt Bukarestből Pezderka Sándor elvtárs, aki megnézte kiadói terveinket, és ő mondta, nehogy ezt a csángó könyvet megjelentessék az elvtársak, mert a román pártvezetés nagyon zokon veszi!” (Illúziók kora, Erdély) Elgondolkozhatunk azon, hogy mi gondja lehetett a bukaresti hatalomnak és janicsár kiszolgálóinak azokkal a riportokkal, esszékkel, amelyek az évek során külön-külön megjelentek, napvilágot láttak, első látásra/olvasásra bele is illettek a kor elvárásaiba? Az ötvenes évekbeli moldvai anyanyelvi oktatás léte, az 1907-es parasztlázadás hőseinek emléke, a termelőszövetkezetben szorgosan dolgozó asszonyok példája, az építőtelepeken levők munkája, az ingázás kérdése, a példásan dolgozó tanácselnök, a csángó népköltő élete, a Balladák könyve és az Új guzsalyam mellett című kötetek megjelenésének üdvözlése, a román kölcsönsvazak számbavétele, a fogadott gyermekeket felnevelő anya dicsérete, az 1877/78-as függetlenségi háborúban elesett csángók emlékezete, a csángókutatás időbeni számbavétele... megjelenésük korában még egyöntetű elismerésre tarthattak számot.

Az ezerkilencszáznolcvanas évekre azonban nagyon változott a világ! A romániai kisebbségek jogainak említése, csakis pozitív módon volt lehetséges, számonkérésről, a visszaélések jelzéséről és felpanaszlásáról semmiképp! A csángóság kérdése, anyanyelvi oktatása gondjainak fölvetése a tabutémák, a tiltott kérdések közé soroltatott. A politikai köznyelv még az addig oly sokszor emlegetett együtt élő nemzetiségek fogalmát sem tűrte, helyette magyarul beszélő románokat emlegettek. Moldvában még ennyit sem! Az asszimilációra törekvő, a hegemonisztikus politikát hivatalos eszmévé avasztó hatalom a csángók magyar eredetének tagadását tette a „tudományos élet” feladatává. E törekvés cinkosa lett a jászvásári római katolikus püspökség is, amely templomaiból már egy évszázada kiüzte anyanyelvüket.

Ebben a politikai, szellemi miliőben Beke György csángóföldi riportjai visszamenőleg is tiltott gyűlölcsek lettek, következképp az azokat esokorba kötő, egybefűző kötet, a Csángó passió is. A külön-külön megjelent írások adott időben a hatalom számára is elfogadhatók voltak. Am a csángóság égető gondjait részletekbe rejtő, kódolt üzenetek a kötet szegletkövei lettek. Az anyanyelvhasználat és anyanyelvi oktatás kérdésköre, a magyar nemzeti identitás még élő és megtartó erőforrásaira, különösképp a szellemi, műveltségi, néprajzi hagyományokban tovább élő nemzettudat, a templomaikból kiűzött anyanyelv sérelmezése búvápatakként tör a felszínre. Beke György írásaiban a kétségbeesésnek, a lemondásnak alig van nyoma. Ha valaki mégis előjön vele, nyomban szembehelyezi a maga tapasztalatait. Annál többször találkozunk ezen írásokban oly személyiségekkel, akik tudatosan, elszántan védik és őrzik azt, ami az ővék: a nemzedékeken át őrzött szellemi kincseket, köztük a legfontosabbakat, a szóbeliség, a szájhagyomány révén őrzött népköltészeti alkotásokat, amelyek mind a mai napig élő értékek. Találkozunk azokkal a személyiségekkel, akik azokat az őssmagyarság nemzeti értékeivé tették, akik kutatásaikkal támasztották alá a csángóság magyarságát, akik ma sem adják fel a küzdelmet, hogy megteremtsék, kineveljék azt a csángó értelmiséget, amely eredményesebben küzdhetne fennmaradásukért. Szól azokról a románokról is – Dimitrie Cantemir fejedelemtől a Kallós Zoltán balladagyűjteményét őszinte elragadtatással méltató Mihai Pop néprajztudósig –, akik elismeréssel, tárgyilagosan szóltak róluk.

Klézse, Lészped, Forrófalva, Ploszkucény, Szabófalva, Pusztina, Somoska... ismerkedünk a kötetbeli helységnevekkel, amelyek évszázados kultúra bölcsői, hordozói ma is. Beke György küzdelme sem fejeződött be e kötet megjelenésével, Magyarországra történt kényszerű távozásával. Újabb könyvek közt ott találjuk a *Csángók gyóntatója* (1999), *Csángó történet* (2002) című köteteket.

A Csángó passióban fölvetett kérdések mondhatni időtlenek, évszázadokra vezethetők vissza. Időszerűek is maradnak mindaddig, amíg a román hatalom nem mond le a csángókat elnyelő asszimilációs törekvéseiről, beolvastásuk nemtelen szándékáról. Aktuálisak maradnak mindaddig, amíg az Európai Unió a kisebbségek kérdését nem kezeli súlyának megfelelően, amíg annak megoldását semmiképp sem tekinti, kezeli az illető állam belügyének.

A küzdelem folytatódik. A „tényfeltáró” munkát olyan személyiségek és művek végzik, amelyek az utóbbi években ébren tartják a témát, valós nemzeti ügyként kezelik azt. Említsük közülük Ferencz István *Moldovának árva népe* című, a Moldvai Magyarság című folyóirat 2001–2003-as évfolyamaiban közölt sorozatát; P. Jáki Sándor Teodóz *Csángókról igaz tudósítások* (2002) című könyvét, amely a csángók vallásosságára, az anyanyelvi imádságokhoz való ragaszkodására, népekeikben rejlő zenei értékekre hívja fel a figyelmet; Halász Péter *Nem lehet nyugtunk* című, a moldvai magyarságról szóló esszéketét, illetve útirajzát (2004); Cs. Varga István *Rokonföldön* címmel ugyancsak 2004-ben megjelent szellemi útirajzát – melyek nem csupán a bemutatás, a hiteles tájékozódás és tájékoztatás igényével születtek meg, hanem a nemzet lelkiismeretét kívánják felrázni a 24. órában.

A Csángó passió megjelenésének huszadik évfordulóján hinnünk kell azt, hogy eleink és kortársaink küzdelme nem lesz hiába való, hogy az Úgynek mindig lesznek avatott kiválasztottjai, akik Beke György konok és kitartó úgyszeretével, lankadatlan és következetes elszántságával állnak ki a tornác küszöbére. Hinnünk kell azt, hogy nemzeti imánk, a *Boldogasszony anyánk* P. Jáki Sándor Teodóz atya által Pusztinán lejegyzett csángó variánsában foglalt könyörgés az égieknél is meghallgatásra talál:

*Boldogasszony Anyánk, – régi nagy Patrónánk,
nagy inségben lévén – így szólít még hazánk:
Moldováról, – édes hazánkról
Né felejtkezéssel – csángómagyarokról!*

Máriás József

Húszéves a nagytótfalusi tájház

Húsz évvel ezelőtt nyílt meg Nagytótfaluban Külső-Drávaszög „ékszerdoboz”, az Iskolatörténeti Gyűjtemény és Tájház. Boldogok és büszkék vagyunk, hogy kis múzeumunk elérte, elérhette a nagykorúságot! Visszatekintve és mérleget készítve látjuk, hogy sok minden, ami az első években kritikára, támadásra adott okot, később javunkra fordult. Ezért születésnapunk alkalmából itt és most szívesen tekintünk vissza jóra és rosszra egyaránt.

Intézményünk sok nehéz időszakot túlélt. Mindeközben országos és határon túli ismertséget és elismertséget szerzett.